

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

 1 uždotis. Susipažinkite su lietuvių poeto Vytauto Mačernio pristatymu. Raiškiai perskaitykite eilėraštį „Paukščiai“, atsakykite į klausimus ir atlikite uždotis.

Vytautas Mačernis (1939 m.),
H. Leibovičiaus nuotrauka

Vytautas Mačernis (1921–1944) – jauniausias literatūros klasikas, naujosios lietuvių poezijos pradininkas, vienas pačių reikšmingiausių savo kartos poetų, taip pat palikęs Š. Bodlero, A. Bloko, O. Milašiaus, F. Petrarkos eilėraščių vertimų, laiškų. Gimęs Šarnelėje, netoli Žemaičių Kalvarijos (Plungės r.), mokėsi Sedos vidurinėje mokykloje, Telšių gimnazijoje, Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo anglų kalbą ir literatūrą. 1940 m. perėjo į Vilniaus universiteto Humanitarinių mokslų fakultetą studijuoti anglų kalbos ir literatūros, 1941 m. – filosofijos. 1943 m. vokiečiams uždarius universitetą, grįžo į tėviškę. Ruošėsi trauktis į vakarus. Žuvo netoli Žemaičių Kalvarijos nuo atsitiktinio artilerijos sviedinio. Kurti pradėjęs dar gimnazijoje, per trumpą gyvenimą parašė 211 eilėraščių. Sukūrė eilėraščių ciklą „Vizijos“, sonetų ciklą „Metų sonetai“. V. Mačernio kūrybinis palikimas žinomas iš nuorašų. Iki 1970 m. V. Mačernio poezija buvo drausta skelbti Lietuvoje. Išeivijoje poetiniu palikimu rūpinosi jo kartos poetai (rinkiniai leisti Romoje, Čikagoje). 1970 m. išleista eilėraščių rinktinė „Žmogaus apnuoginta širdis“, o poetą kaip klasiką įteisino 1990 m. Vilniuje išleista jo kūrybos rinktinė „Po ūkanotu nežinios dangum“. V. Mačernio poezijos išversta į italų kalbą. Eilėraštis „Paukščiai“ sukurtas 1944 m. gegužės 5 d.

Pagal Donatą Mitaitę „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

Paukščiai

Turiu aš paukščių didelius pulkus,
Didžiausių grifų, sakalų, erelių;
Ištiesę spindinčius, žvalius kaklus,
Dangaus erdvėn laisvi jie kelias.

Ir kylant jiems vis plečias jų sparnai,
Kaip debesys didi, galingi;
Po kojomis kaip sraigės sukasi kalnai;
Kaip lašas jūros spindi;

Ir jiems nutūpti žemė per maža.
Išdidūs ir sparnais nubraukdami žvaigždes
Ir nepavargę niekada

Per šaltas, dideles dangaus erdves
Kaskart platėjančiais sparnais
Manieji paukščiai skrenda amžinai.

Vytautas Mačernis

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

Klausimai ir užduotys

1 taškas

1. Kokį įspūdį paliko šis eilėraštis?

2. V. Mačernis kūrė vizijas, sonetus, trioletus, giesmes ir kt. Perskaitykite šių poetinių žanrų apibrėžimus ir nuspręskite, kuriam žanrui priklauso eilėraštis „Paukščiai“. Atsakymą pagrįskite.

2 taškai

Sonetas – griežtos sandaros ir griežto rimavimo eilėraštis, susidedantis iš 14 eilučių.

Trioletas – aštuonių eilučių dviejų rimų griežtos sandaros eilėraštis.

Giesmė – iškilmingas, šlovinančio ar gedulingo pobūdžio eilėraštis.

Vizija – eilėraštis, kuriam būdingas neišbaigtumas, fantastiškumas.

Tai yra _____, nes _____

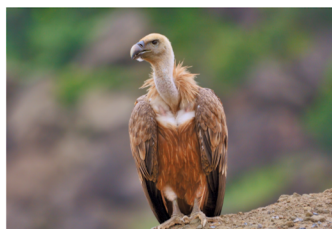
3. Eilėraščio žmogus sako turintis didelius pulkus paukščių. Kaip, jūsų manymu, jis jaučiasi juos turėdamas? Kodėl?

2 taškai

Jaučiasi _____, nes _____

4. Eilėraštyje minimi paukščiai – *grifai*, *sakalai*, *ereliai*. Perskaitykite enciklopedinius šių paukščių pristatymus ir pasvarstykite, kodėl poetas pasirenka būtent šių paukščių (ne varnų, žvirblių, šarkų ar pan.) įvaizdžius. Nurodykite 3 priežastis.

3 taškai

Grifai – plėšriųjų paukščių būrio atstovai. Dideli, plačius sparnus, gerą regą ir uoslę turintys, gerai skraidantys, daug sklandantys paukščiai. Lizdus pina ant medžio, krauna uolose, kalnų skardžiuose. Gyvena kalnuotose, kalvotose vietovėse. Deda 1 kiaušinį, peri abu tėvai. Perėjimas trunka apie 52 dienas.

Sakalai – plėšriųjų paukščių būrio atstovai. Dideli, plačius sparnus, stipriai išvystytą regėjimą turintys, greičiausiai skraidantys paukščiai. Gyvena miškuose, kalnuose, medžioja atviruose plotuose. Lizdo nekrauna, kiaušinius deda į duobutę uoloje, kitų paukščių lizdus, medžių drevėje. Kiaušinių deda 3–4, peri abu tėvai (daugiau patelė) 29 dienas.

Ereliai – plėšriųjų paukščių būrio atstovai. Dideli, plačius, ilgus sparnus, stipriai išvystytą regėjimą turintys, vikriai skraidantys paukščiai. Ereliai gyvena miškuose, stepėse, pusdykumėse, dykumose, kalnuose, aukštai pelkėse. Didelį lizdą krauna aukštai senuose medžiuose. Deda 2 (rečiau 1 arba 3) kiaušinius. Peri abu tėvai (daugiau patelė) 43–45 dienas.

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

1.

2.

3.

5. Kaip poetas apibūdina šiuos paukščius? Užrašykite 3 epitetus.

3 taškai

6. Poetas pabrėžia opoziciją tarp aukštai (dangaus) ir žemai (žemės). Į lentelę įrašykite 2 epitetus, kuriais apibūdinamas dangus, ir 2 palyginimus, susijusius su žeme.

4 taškai

7. Kaip manote, ką simbolizuoja išdidžių, nepavargstančių paukščių skrydis?

2 taškai

Aš manau, kad _____

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

8. Kaip manote, kodėl eilėraščio žmogaus paukščiai skrenda amžinai?

1 taškas

2 uždutis. Jūsų bendraamžius V. Mačernio eilėraštis paskatino susimąstyti, įsivaizduoti, kokių paukščių įvaizdis atspindėtų jų jausmus ir mintis. Pasidalykite, kokius paukščius pasirinktumėte jūs. Kodėl? Nurodykite 2–3 argumentus.

Manieji paukščiai būtų flamingai. Gal todėl, kad mėgstu vandenį, o flamingų stichija – vanduo. Man patinka bendrauti, būti su žmonėmis, o flamingai gyvena kolonijomis. Mane užburia rožinė jų spalva. Be to, jie simbolizuoja meilę.

Manieji paukščiai būtų pelikanai. Išoriškai gana nemalonus išvaizdos paukštis gerai skraido ir sklando, bet svarbiausia – jis yra pasiukojančios meilės simbolis, siejamas su Kristumi. Pasirodo, kai trūksta maisto, pelikanas snapu prasidreskia krūtinę ir savo krauju maitina savo vaikus. Man tai paukštis, gebantis pasiaukoti.

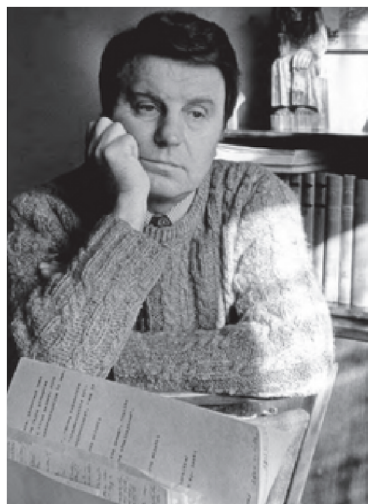

4 taškai

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

 3 uždutis. Susipažinkite su lietuvių poeto Justino Marcinkevičiaus pristatymu, perskaitykite jo kalbą, pasakytą atsisveikinant su Sausio 13-osios aukomis, ir atsakykite į klausimus, atlikite uždutis.

Justinas Marcinkevičius, 1981 m. O. Pajedaitės nuotrauka

Justinas Marcinkevičius (1930–2011) – Lietuvos poetas, dramaturgas, vertėjas, akademikas, aktyvus visuomenės veikėjas, Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys. Vienas populiariausių Lietuvos poetų gimė Važatkiemyje (Prienu r.), mokėsi Prienu „Žiburio“ gimnazijoje, Vilniaus universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Dirbo žurnalų „Genys“, „Pergalė“ redakcijose. Išleido daugybę eilėraščių rinkinių, skirtų vaikams ir suaugusiems, prozos ir dramos (pvz., „Mindaugas“, „Mažvydas“, „Katedra“) kūrinių, esė. Literatūros tyrinėtojas Rimantas Kmita teigia, kad Lietuva tapo Justino Marcinkevičiaus kūrybos ir gyvenimo centru. Rašytojo kūryba išleista anglų, armėnų, baltarusių, bulgarų, čekų, gruzinų, estų, italų, latvių, mongolų, norvegų, osetinų, prancūzų, rusų, ukrainiečių, uzbekų, vengrų, vokiečių kalbomis. Atsisveikinant su Sausio 13-ąją dieną žuvusiais laisvės gynėjais, J. Marcinkevičius 1991 m. sausio 16 d. Vilniaus Katedros aikštėje pasakė kalbą „Amžinam gyvenimui“.

Pagal Rimantą Kmitą „Marcinkevičius“

Amžinam gyvenimui

Prieš daugelį metų čia stovėjo Didžiojo kunigaikščio Vytauto karstas. Dabar čia guli mūsų vaikai, ir mes apraudam jų žūtį, suprasdami, kad jie priklauso istorijai, kad jie dabar šildosi sužvarbusias rankas prie Amžinosios ugnies kartu su didžiaisiais mūsų tautos vyrais. Lietuva pasilenkia prie jų ir užkloja juos amžina laisve. Tai pirmieji tikrai laisvi Respublikos piliečiai ir pirmosios mūsų Nepriklausomybės aukos. Pasaulis mato – pasiekta smurto ir žiaurumo viršūnė: nužudyti, tankų vikšrais sutraiškyti beginkliai žmonės, kurie niekam negrasino, niekam nekėlė jokio pavojaus. Savo rankomis jie laikė apglėbę ne svetimą, ne užgrobtą, o SAVO žemę, jų akys buvo pakeltos į SAVO dangų, o į automatų šūvius jie atsakė skanduodami: Lie-tu-va! Jie ir krito su šiuo žodžiu lūpose, nunešdami jį prie Dievo kojų. Nedidelė Lietuva šiomis dienomis vėl tapo didelė. Ją iškėlė ir išaukštino žuvusiųjų didvyriškumas, dvasios tvirtybė, laisvės meilė. O Lietuva iškelia ir išaukština savo gynėjus, dar syki patvirtindama, kad nemirtingumą ir amžiną šlovę suteikia tik tai Tėvynė.

Ne keršto šaukiasi mūsų širdys. Teisingumo šaukiasi, jeigu jis dar yra šiame pasaulyje. Žmogiškumo, jeigu jis dar visiškai nesutryptas. Tegu žino Nepriklausomybės priešai, kad savo tikėjime ir kovoje mes dar labiau sutvirtėjome, nes mūsų žuvusieji niekada neapleidžia mūsų, jie pasilieka kartu su mumis, jie paremia ne tik mus, jie paremia laisvę, teisingumą, demokratiją, visuotinius tiesos ir humanizmo principus. Sakau, kokie mes stiprūs, kai mano ranka tavo rankoje, o tavo ranka – jo rankoje. Šitoje visą Lietuvą apkabinusioje rankų grandinėje amžinai jausime ir jų, žuvusiųjų, rankas, jie stovės kartu su mumis, kaip tą sausio 13-osios naktį prieš tankus ir automatų, prieš tamsą ir smurtą, prieš begėdišką melą ir šmeižtą.

Mūsų Nepriklausomybės augalas gausiai palaistytas šventu jos gynėjų krauju. Amžinam gyvenimui ant Lietuvos patekėjo jų širdys. Gyvensime ir kovosime jų šviesoje.

Justinas Marcinkevičius „Pažadėtoji žemė: užrašai, pokalbiai, straipsniai, kalbos“

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

Klausimai ir užduotys

1. Kuo Lietuvai ir lietuvių tautai svarbi Sausio 13-osios data?

1 taškas

2. Kaip manote, kodėl Justinas Marcinkevičius kalbą pradeda nuo didžiojo kunigaikščio Vytauto paminėjimo?

1 taškas

3. Kodėl žuvusieji vadinami pirmaisiais laisvais Respublikos piliečiais?

1 taškas

4. Koku ginklu šie didvyriai ir jų bendražygiai gynė savo žemę? Ką, anot poeto, jie nunešė prie Dievo kojų?

2 taškas

5. Kodėl nedidelė Lietuva tapo didelė?

1 taškas

6. Poetas visų vardu teigia, kad *Ne keršto šaukiasi mūsų širdys*, ir pabrėžia svarbiausias vertybes, kurių siekia visi Lietuvos žmonės. Kokios tai vertybės? Užrašykite 4-5 minimas vertybes.

5 taškai

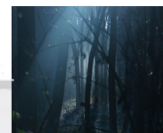

Blank areas for writing answers to question 6, represented by torn paper shapes.

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

7. Justino Marcinkevičiaus kalboje ryški tamsos (blogio) ir šviesos (gėrio) opozicija. Užrašykite po 3 įvaizdžius, žodžius, susijusius su šviesa (gėriu) ir tamsa (blogiu).

3 taškai

8. Prisiminę viešųjų kalbų rūšis, nurodykite, kokia tai kalba. Užrašykite 3 požymius.

3 taškai

Tai yra _____ kalba, nes _____

4 uždutis. Kokių minčių, jausmų kyla perskaičius šią kalbą? Pasidalykite 3 sakiniais.

3 taškai

5 uždutis. Apibendrinami temą „Laisvo žmogaus laikysenos“, atlikite uždutis.

1. Remdamiesi „Lietuvių kalbos žodynu“ ir „Sinonimų žodynu“ (žr. *Naudingos nuorodos*), užrašykite žodžio *iškalbingas* reikšmę, raskite šio žodžio sinonimą (-ų).

2 taškai

Iškalbingas - ...

Iškalbingas - ...

8.1 Kodėl žmogus turi būti iškalbingas?

 2. Kodėl žmogus turi būti iškalbingas? Remdamiesi šios temos pamokose skaitytais tekstais, pasvarstykite ir savo mintis užrašykite 7–10 sakinių. Pateikite 3 argumentus.

Galite remtis šiais patarimais:

- pradėkite sąvokos „iškalbingas“ paaiškinimu, sinonimu;
- užrašykite teiginį;
- pateikite argumentų (pvz.: *iškalbus žmogus savo troškimus, jausmus gali išreikšti žodžiais; žodžiais ginama tiesa, bendražmogiškos vertybės, priešinamasi blogiui ar pan.*);
- pasiremkite skaitytais tekstais, patarlėmis, pateikite citatų;
- apibendrinkite savo mintis (pvz.: *Taigi... Apibendrinant galima teigti, kad... Apibendrinamas (-a) noriu pasakyti, kad...*);
- susipažinkite su vertinimo kriterijais (žr. 8.1 (įsi)vertinimas: *Teksto vertinimo kriterijai*).

20 taškų

Kodėl žmogus turi būti
iškalbingas?

Teiginys

Argumentavimas

Apibendrinimas

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 18 evenly spaced lines across the page.